

SIDE MOT KOMMISSIONEN

FÖRSTAINSTANSRÄTTENS DOM  
(fjärde avdelningen i utökad sammansättning)  
den 28 februari 2002 \*

I mål T-155/98,

**Société internationale de diffusion et d'édition (SIDE)**, Bagneux (Frankrike),  
företrätt av advokaten N. Coutrelis, med delgivningsadress i Luxemburg,

sökande,

mot

**Europeiska gemenskapernas kommission**, företrädd av G. Rozet och B. Mongin,  
båda i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg,

svarande,

\* Rättegångsspråk: franska.

med stöd av

Republiken Frankrike, företrädd av J.-F. Dobelle, G. de Bergues och F. Million, samtliga i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg,

intervenient,

angående en talan om ogiltigförklaring av artikel 1 sista meningen i kommissionens beslut 1999/133/EG av den 10 juni 1998 om statligt stöd till förmån för Coopérative d'exportation du livre français (CELF) (EGT 1999, L 44, s. 37),

meddelar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN  
(fjärde avdelningen i utökad sammansättning)

sammansatt av ordföranden P. Mengozzi samt domarna R. García-Valdecasas, V. Tiili, R.M. Moura Ramos och J.D. Cooke,

justitiesekreterare: byrådirektören D. Christensen,

med hänsyn till det skriftliga förfarandet och efter det muntliga förfarandet den 4 juli 2001,

följande

## Dom

### Bakgrund till tvisten

- 1 Société internationale de diffusion et d'édition (SIDE) är ett kommissionärsbolag i Frankrike. Dess verksamhet utgörs bland annat av export av böcker på franska till andra medlemsstater i Europeiska unionen och till tredje land.
  
- 2 CELF (Coopérative d'exportation du livre français, som verkar under firmanamnet Centre d'exportation du livre français), som bildades år 1977, är ett kooperativt aktiebolag (société anonyme coopérative) vars ändamål enligt den senaste versionen av dess stadgar är att "direkt expediera beställningar från utlandet och utomeuropeiska departement och territorier av böcker, broschyrer och alla andra informationshjälpmedel och mer allmänt att utföra all verksamhet avsedd i synnerhet att utveckla spridningen av den franska kulturen över världen med hjälp av ovannämnda medel". De 101 föreningsmedlemmarna i CELF är till största delen förläggare etablerade i Frankrike, även om alla aktörer som är verksamma på områdena för utgivning eller spridning av böcker på franska har möjlighet att delta, oberoende av var de finns.
  
- 3 CELF bedriver precis som SIDE en kommersiell verksamhet som består i distribution av böcker i huvudsak riktad mot icke franskspråkiga länder och

områden, eftersom denna verksamhet i de franskspråkiga områdena, i synnerhet i Belgien, Kanada och Schweiz, bedrivs via distributionsnät upprättade av förläggarna.

- 4 Av de olika aktörer som är inblandade i distribution av böcker är det ombuden, som endast vänder sig till detaljhandlare eller sammanslutningar och inte till den slutliga användaren, som gör det möjligt att efterkomma de beställningar som förläggarna eller deras distributörer anser skulle vara för dyra att hantera. Ombudet samlar beställningarna, som var för sig inte är särskilt stora, från olika kunder och vänder sig till förläggaren eller distributören som sålunda endast behöver leverera till ett enda ställe. Ombudet samlar även ihop de beställningar från kunder som är bokhandlare eller institutioner som gäller verk från olika förläggare för att undvika att dessa kunder skall behöva göra ett flertal beställningar hos ett antal olika aktörer. Eftersom det då varje beställning expedieras debiteras en fast kostnad, innebär ombudets förmedling lägre kostnader för såväl distributören som kunden, vilket gör denna förmedling ekonomiskt intressant.
- 5 År 1979, när CELF hade drabbats av ekonomiska svårigheter, kom branschorganisationen, utgivarna, utgivarnas fackförbund (Syndicat national de l'édition) och myndigheterna överens om att CELF skulle upprätthållas. Därför fattades det beslut om att bevilja kompensationssubventioner för hantering av små beställningar, som började utges i sin nuvarande form år 1980.
- 6 Det driftsbidrag som beviljats CELF är avsett att kompensera de merkostnader som uppstår då mindre beställningar från bokhandlare etablerade i utlandet expedieras. Det möjliggör för CELF att hantera beställningar, som med beaktande av de avsevärda transportkostnader som de innebär jämfört med deras totala värde anses föga lönsamma av förläggarna eller till dessa anslutna distributörer. På grund av detta antas beviljandet av detta bidrag bidra till spridningen av det franska språket och den franskspråkiga litteraturen.

- 7 I praktiken fungerar stödmekanismen på följande sätt: De bokhandlare som behöver ett mindre antal verk som är utgivna av olika förlag lämnar sina beställningar till CELF som därefter fungerar som ett exportombud. Subventionen avser särskilt att göra det möjligt att expediera beställningar vars värde understiger 500 franska franc (FRF) exklusive transportkostnader, vilka anses vara under lönsamhetsnivån. En fjärdedel av den subvention som har beviljats det föregående året utbetalas i början av året och resten av beloppet utbetalas under hösten efter det att de statliga myndigheterna undersökt CELF:s verksamhetsplan och de avvikelser som noterats under den första delen av räkenskapsåret. Inom tre månader efter räkenskapsårets slut skall en redogörelse för hur subventionen använts samt en förteckning över bilagda dokument lämnas till det franska ministeriet för kultur och det franska språket.
  
- 8 Genom skrivelse av den 20 mars 1992 gjorde sökandens rådgivare kommissionen uppmärksam på stödet för marknadsföring, transport och saluföring av franska böcker som det franska ministeriet för kultur och det franska språket hade beviljat CELF. I denna skrivelse frågade denne kommissionen om ifrågavarande stöd hade varit föremål för en anmälan i enlighet med bestämmelserna i artikel 93.3 i EG-fördraget (nu artikel 88.3 EG) eller inte.
  
- 9 Genom en skrivelse av den 2 april 1992 begärde kommissionen upplysningar av de franska myndigheterna angående de åtgärder som CELF hade beviljats.
  
- 10 Kommissionen uppgav till SIDE den 7 april 1992 att stöden i fråga inte tycktes ha anmälts. SIDE bekräftade att ingen anmälan hade gjorts genom en skrivelse av den 7 augusti 1992.
  
- 11 Den 18 maj 1993 antog kommissionen ett beslut att tillåta stödet i fråga, som kungjordes genom ett meddelande i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning*

av den 25 juni 1993 under rubriken ”stöd till exportörer av franska böcker” och med nummer NN 127/92 (EGT C 174, s. 6).

- 12 Genom förstainstansrättens dom av den 18 september 1995 i mål T-49/93, SIDE mot kommissionen (REG 1995, s. II-2501, nedan kallad domen i målet SIDE) ogiltigförklarades ovannämnda beslut i den del det rörde det bidrag som uteslutande beviljats CELF för att kompensera den merkostnad som uppstår då mindre beställningar av böcker på franska som lämnats av bokhandlare etablerade i utlandet expedieras.
- 13 Innan ett beslut fattades om att eventuellt inleda ett förfarande enligt artikel 93.2 i fördraget bad kommissionen genom en skrivelse av den 17 oktober 1995 de franska myndigheterna om information om varje förändring av det stöd som hade beviljats CELF mot bakgrund av domen i målet SIDE. De franska myndigheterna svarade genom en skrivelse av den 5 december 1995 att inga ändringar hade gjorts angående stödet i fråga.
- 14 Den 7 juni 1996 hölls ett möte mellan SIDE och kommissionen. Den 28 juni 1996 överlämnade SIDE till kommissionen kompletterande information som ansågs vara av betydelse för ärendet.
- 15 Den 30 juli 1996 beslutade kommissionen att inleda ett förfarande enligt artikel 93.2 i fördraget. Den franska regeringen informerades genom en skrivelse av den 21 augusti 1996.
- 16 Den 5 december 1996 publicerade kommissionen ett meddelande i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* med anmodan till berörda tredje parter att inkomma med yttranden över det ifrågavarande stödet (EGT C 366, s. 7).

- 17 Ett flertal sådana parter sände in sina yttranden under loppet av december 1996 och januari 1997. Sökanden inkom med ett yttrande genom en skrivelse av den 6 januari 1997. Kommissionen framförde därefter dessa synpunkter till den franska regeringen genom en skrivelse av den 15 april 1997.
  
- 18 Genom skrivelser av den 2 och den 25 juli 1997 uttryckte SIDE sitt missnöje till kommissionen med hur lång tid förfarandet tog.
  
- 19 Den franska regeringen svarade på kommissionens beslut att inleda ett förfarande och på yttrandena från tredje part genom skrivelser daterade den 12 december 1996 respektive den 1 oktober 1997. Den 29 oktober 1997 hölls ett möte mellan företrädare för kommissionen och de franska myndigheterna. Vidare överlämnade den franska regeringen kompletterande information och yttranden till kommissionen genom skrivelser av den 30 oktober och den 21 november 1997.
  
- 20 Den 13 februari 1998 hölls ett möte mellan å ena sidan företrädare för kommissionen och å andra sidan de franska myndigheterna och företrädare för CELF.
  
- 21 I en skrivelse av den 5 mars 1998 lämnade de franska myndigheterna ytterligare upplysningar till kommissionen, särskilt om stödets kompensationskaraktär. Genom telefax av den 26 mars och den 10 april 1998 lämnade CELF till kommissionen uppdaterad information om de extra kostnaderna i samband med hanteringen av små beställningar och stödets kompensationskaraktär. Genom ett telefax av den 17 april 1998 ställde även kulturministeriet kompletterande information till kommissionens förfogande. Genom ett telefax av den 19 maj 1998 skickade de franska myndigheterna ytterligare upplysningar till kommissionen.

22 Den 10 juni 1998 antog kommissionen beslut 1999/133/EG om statligt stöd till förmån för Coopérative d'exportation du livre français (CELF) (EGT L 44, 1999, s. 37, nedan kallat det omtvistade beslutet), som delgavs sökandens rådgivare den 23 juli 1998.

23 I artikel 1 i beslutet slår kommissionen fast följande:

”Det stöd som har beviljats CELF för hanteringen av små beställningar av franskspråkiga böcker utgör statligt stöd enligt artikel 92.1 i EG-fördraget. Eftersom den franska regeringen har underlåtit att anmäla detta stöd till kommissionen innan det betalades ut, var stödet olagligt. Stödet är dock förenligt med den gemensamma marknaden eftersom det uppfyller de villkor som krävs för att det skall kunna omfattas av det undantag som anges i artikel 92.3 d i det ovannämnda fördraget.”

### Förfarandet och parternas yrkanden

24 Sökanden har genom ansökan, som inkom till förstainstansrättens kansli den 29 september 1998, väckt talan i förevarande mål.

25 Republiken Frankrike begärde, genom en skrivelse som registrerades vid förstainstansrättens kansli den 4 mars 1999, att få intervensera i förevarande mål vid förstainstansrätten till stöd för svarandens yrkanden.



- 26 Det omtvistade beslutet blev även föremål för en talan av Republiken Frankrike, som väcktes genom en ansökan som inkom till domstolens kansli den 8 september 1998 (mål C-332/98), om ogiltigförklaring i det avseendet att kommissionen inte tillämpade artikel 90.2 i EG-fördraget (nu artikel 86.2 EG).
- 27 Eftersom talan i båda målen avsåg att ifrågasätta giltigheten av samma rättsakt förklarade förstainstansrätten, genom beslut av ordföranden på förstainstansrättens fjärde avdelning i utökad sammansättning av den 25 mars 1999, i enlighet med artikel 47 tredje stycket i EG-stadgan för domstolen förevarande mål vilande till dess att domstolen slutligt avgjort mål C-332/98.
- 28 Sedan domstolen hade ogillat den franska regeringens talan i nämnda mål genom dom av den 22 juni 2000 i mål C-332/98, Frankrike mot kommissionen (REG 2000, s. I-4833), återupptogs förfarandet i förevarande mål.
- 29 Genom beslut av ordföranden på förstainstansrättens fjärde avdelning i utökad sammansättning av den 3 juli 2000 tilläts Republiken Frankrike att intervensera till stöd för svarandens yrkanden.
- 30 På grundval av referentens rapport beslutade förstainstansrätten (fjärde avdelningen i utökad sammansättning) att inleda det muntliga förfarandet. Svaranden och intervenienten besvarade de skriftliga frågorna och gav in de handlingar som hade begärts inom ramen för processledningsåtgärder.
- 31 Parterna utvecklade sin talan och besvarade förstainstansrättens frågor vid förhandlingen den 4 juli 2001.

32 Sökanden har yrkat att förstainstansrätten skall

— ogiltigförklara artikel 1 sista meningen i det omtvistade beslutet,

— förplikta svaranden att ersätta rättegångskostnaderna.

33 Vid förhandlingen uppgav sökanden att den även begär att det omtvistade beslutet skall ogiltigförklaras i den del kommissionen i punkt XIII andra stycket i skälen i beslutet konstaterade att återställandet av CELF:s kapitalbas år 1980 inte utgjorde statligt stöd i den mening som avses i artikel 92.1 i EG-fördraget (nu artikel 87.1 EG i ändrad lydelse).

34 Svaranden och intervenienten har yrkat att förstainstansrätten skall

— ogilla talan,

— förplikta sökanden att ersätta rättegångskostnaderna.

Huruvida yrkandet om ogiltigförklaring av kommissionens bedömning i det omtvistade beslutet av återställandet av CELF:s kapitalbas år 1980 kan tas upp till sakprövning

*Parternas argument*

- 35 Svaranden har utan att göra någon invändning om rättegångshinder gjort gällande att återställandet av CELF:s kapitalbas år 1980 inte hade att göra med mekanismen för stöd för hanteringen av små beställningar. Det har sålunda inte visats att det finns något samband mellan denna kapitalökning och den mekanism för driftstöd som det stöd som godkändes genom det omtvistade beslutet utgjorde.
- 36 Sökanden har till svar på en fråga från förstainstansrätten avseende förutsättningarna för att ta upp sökandens yrkande om ogiltigförklaring av kommissionens bedömning i det omtvistade beslutet av återställandet av CELF:s kapitalbas år 1980 till sakprövning uppgivit att den godtar rättsens bedömning i denna fråga.

*Förstainstansrättens bedömning*

- 37 Rätten noterar att frågan om återställandet av CELF:s kapitalbas år 1980 togs upp i punkt XIII andra stycket i skälen i det omtvistade beslutet och att den inte upprepades i beslutsdelen.
- 38 I detta hänseende erinrar rätten om att det enligt fast rättspraxis endast är möjligt att väcka talan enligt artikel 173 i EG-fördraget (nu artikel 230 EG i ändrad lydelse) mot rättsakter som går någon emot, det vill säga mot rättsakter som kan

påverka ett visst rättsförhållande. Oavsett vilka skäl som ligger till grund för en sådan rättsakt, kan endast själva beslutsdelen ge upphov till rättsverkningar, och följaktligen gå någon emot. Huruvida kommissionens bedömningar i skälen till det omtvistade beslutet är rättsenliga kan endast prövas av gemenskapsdomstolarna i den mån de ligger till grund för en rättsakt som går en person emot och utgör det nödvändiga stödet för beslutet (förstainstansrättens dom av den 17 september 1992 i mål T-138/89, NBV och NVB mot kommissionen, REG 1992, s. II-2181, punkt 31).

- 39 Vidare skall bedömningen av om en rättsakt eller ett beslut har tvingande rättsverkningar som kan påverka sökandens intressen genom att väsentligt förändra dennes rättsliga ställning göras med hänsyn till dess innehåll i sak (förstainstansrättens dom av den 22 mars 2000 i de förenade målen T-125/97 och T-127/97, Coca-Cola mot kommissionen, REG 2000, s. II-1733, punkterna 77 och 78, och där angiven rättspraxis).
- 40 Härav följer i förevarande fall att den omständigheten att frågan om återställandet av CELF:s kapitalbas år 1980 togs upp i punkt XIII andra stycket i skälen i det omtvistade beslutet, och inte i beslutsdelen, inte i sig innebär att konstaterandet inte kan bli föremål för en talan om ogiltigförklaring. I punkt XIII andra stycket i skälen i det omtvistade beslutet drog kommissionen ”slutsatsen att detta kapitaltillskott inte utgjorde statligt stöd, utan helt enkelt förvärv av aktier, eftersom även privata investerare deltog”. Denna slutsats utgör emellertid inte ett nödvändigt stöd för det omtvistade beslutet, eftersom beslutsdelen endast avser det stöd som CELF beviljades för hantering av små beställningar.
- 41 Begäran om ogiltigförklaring av kommissionens bedömning i det omtvistade beslutet av återställandet av CELF:s kapitalbas år 1980 skall således avvisas.

**Begäran om ogiltigförklaring av artikel 1 sista meningen i det omtvistade beslutet**

- 42 Sökanden har anfört sju grunder till stöd för sin talan om ogiltigförklaring. Under den första grunden, som avser fel i förfarandet, har sökanden klandrat kommissionen för att inte ha gjort någon skyndsam och opartisk utredning av klagomålet och de berörda parternas yttranden. Den andra grunden avser bristande motivering. Den tredje grunden avser felaktiga faktiska omständigheter och den fjärde avser uppenbart oriktiga bedömningar. Den femte grunden avser åsidosättande av icke-diskrimineringsprincipen. Den sjätte grunden avser överträdelse av artikel 92.3 d i fördraget. Under den sjunde grunden har sökanden slutligen gjort gällande att det omtvistade beslutet är oförenligt med artiklarna 85 och 86 i EG-fördraget (nu artiklarna 81 EG och 82 EG).
- 43 Rätten skall pröva den fjärde grunden.
- 44 Den fjärde grunden har fyra delar. I den första delen har sökanden gjort gällande att kommissionen gjorde en uppenbart oriktig bedömning när den definierade referensmarknaden. Den andra delen avser uppenbart oriktig bedömning av det omtvistade stödets proportionalitet. Den tredje delen avser uppenbart oriktig bedömning av stödets inverkan på konkurrensen. I den fjärde delen har sökanden gjort gällande att kommissionen felaktigt ansåg att återställandet av CELF:s kapitalbas år 1980 inte utgjorde stöd i den mening som avses i artikel 92 i fördraget.
- 45 Rätten skall pröva den fjärde grundens första del, enligt vilken kommissionen gjorde en uppenbart oriktig bedömning när den valde marknaden för export av böcker på franska i allmänhet som referensmarknad.

*Parternas argument*

- 46 Sökanden har erinrat om att marknaden i fråga utgörs av den särskilda marknaden för exportförmedling, och inte marknaden för export av böcker på franska i allmänhet, och ännu mindre bokmarknaden. Sökanden har påpekat att kommissionen själv använde begreppet exportförmedling för att beskriva stödet till CELF. Kommissionen blandade sålunda ihop marknaden för en vara — böcker — med marknaden i fråga, det vill säga marknaden för en tjänst, nämligen exportförmedling.
- 47 Sökanden har hävdad att en kund väljer att vända sig till antingen en distributör eller ett ombud, inte för att hon eller han jämför priset eller kvaliteten på två utbytbara tjänster, utan med hänsyn till sina specifika behov, eftersom det i praktiken rör sig om två olika tjänster som svarar mot olika behov och således hör till två olika marknader. Skillnaden har att göra med de slags produkter som ett ombud och en exportör tillhandahåller. Exportombudet erbjuder en särskild produkt, nämligen lönsamhet för enskilda beställningar genom sammanslagning för hantering under acceptabla ekonomiska villkor i fråga om priser och kostnader. Kriteriet för definition av en särskild marknad är huruvida produkterna är utbytbara för dem som står för efterfrågan. Vad beträffar utbudet vägrar för övrigt bokförlagen att ta emot beställningar som understiger vissa tröskelvärden, varför ombudens tjänster är oundgängliga. Att exportombuden inte endast utövar denna verksamhet påverkar inte den omständigheten att det rör sig om en särskild marknad.
- 48 Enligt sökanden "dränkte" kommissionen den marknad som berörs av det omtvistade stödet i en större marknad, nämligen marknaden för export av böcker på franska i allmänhet, vilket innebar att den inte gjorde någon verklig bedömning av stödets inverkan på konkurrensen. Sålunda gjordes inte heller någon seriös utvärdering av huruvida stödet var förenligt med artikel 92.3 d i fördraget.

- 49 Detta misstag ledde kommissionen till att tro att små beställningar är särskilda, när det i själva verket är marknaden för exportförmedling som är särskild. I detta avseende är CELF:s åtagande att ta emot samtliga små beställningar inte relevant, eftersom det just är mottagandet av alla beställningar, oavsett hur små de är, som skiljer ombudet från distributören. Den omständigheten att de beställda böckerna inte finns i lager har enligt sökanden inte heller särskilt att göra med små beställningar, eftersom alla ombud per definition endast förmedlar beställningar till förlagen när de har fått dem av sina kunder och således inte har några varor i lager. Samma felbedömning av den särskilda marknaden ledde vidare kommissionen till att anse att de två företag som vid en viss tidpunkt uppbar det omtvistade stödet befann sig i samma situation som sökanden.
- 50 Slutligen har sökanden gjort gällande att kommissionen borde ha begärt in de uppgifter som saknades för att kunna avgränsa en särskild marknad för exportförmedling. Den omständigheten att det är svårt att få upplysningar om marknaden för exportförmedling borde inte göra det svårt att identifiera marknaden, utan att ange dess storlek.
- 51 Svaranden anser att det inte finns någon separat och särskild marknad för exportförmedling av böcker på franska. Det finns en marknad för export av sådana böcker där CELF verkar i konkurrens med övriga aktörer. Ombudet har nämligen endast en förmedlande roll, och den vara som säljs är inte särskild för honom. Det har vidare inte bestridits att exportombuden utövar andra aktiviteter än förmedling i egentlig bemärkelse, såsom klassisk bokhandel. Det var sålunda enligt kommissionen svårt att få in uppgifter om en eventuell marknad för exportförmedling i strikt mening. Kommissionen har påpekat att SIDE och de övriga aktörer som påstår sig finnas på den marknaden inte har inkommit med några uppgifter som gör det möjligt att skilja deras omsättning avseende exportförmedling från deras omsättning avseende deras övriga verksamhet.

- 52 Avseende påståendet att samtliga exportombud hanterar små beställningar har kommissionen uppgivit att beställningar värda mindre än 500 FRF utgör en mycket liten del av exportombudens omsättning (mindre än 5 procent av CELF:s omsättning då bolaget uppbär det omtvistade stödet), att det bara är CELF som genom avtal med kulturministeriet har åtagit sig att ta emot små beställningar och att just detta åtagande är ett av skälen för stödet samt att exportombuden framför allt är intresserade av att ha institutioner till kunder. Härav kunde kommissionen med fog dra slutsatsen att de andra exportombuden, det vill säga andra än CELF, hanterar få beställningar värda mindre än 500 FRF.
- 53 Republiken Frankrike har påpekat att kommissionen i punkt x i skälen i det omtvistade beslutet gjorde en ingående analys av de upplysningar som hade givits in inte bara av den franska regeringen, utan även av sökanden.
- 54 Republiken Frankrike anser att det endast kan visas att det finns en särskild marknad för exportförmedling om det kan bevisas att tjänsten avseende export av böcker på franska och tjänsten avseende exportförmedling utesluter varandra. Republiken Frankrike har tillagt beträffande efterfrågan att en stor del av de beställningar som kommer från utlandet sänds direkt till de klassiska distributörerna utan att gå via ombuden. Beträffande utbudet har Republiken Frankrike framhållit att exportombuden i regel ägnar sig åt annan kommersiell verksamhet. Det är därför inte möjligt att avskilja en särskild marknad för exportförmedling av böcker på franska.



*Förstainstansrättens bedömning*

- 55 I artikel 92.1 i fördraget föreskrivs följande: "Om inte annat föreskrivs i detta fördrag, är stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller hotar att snedvrیدا konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med den gemensamma marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna." I artikel 92.3 d föreskrivs att "stöd för att främja kultur och bevara kulturarvet, om sådant stöd inte påverkar handelsvillkoren och konkurrensen inom gemenskapen i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset" kan anses vara förenligt med den gemensamma marknaden.
- 56 För att avgöra om villkoren för konkurrensen i förevarande fall påverkas i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset i den mening som avses i artikel 92.3 d i fördraget skall rätten inledningsvis undersöka avgränsningen av produktmarknaden i fråga. Rätten erinrar i detta hänseende om att kommissionen har definierat den marknad på vilken den har undersökt verkningarna av det omtvistade stödet som marknaden för export av böcker på franska i allmänhet.
- 57 Vad gäller den konkreta avgränsningen av marknaden erinrar rätten om att tjänsten eller varan i fråga, för att kunna anses utgöra en marknad som är tillräckligt åtskild, genom sina utmärkande egenskaper skall kunna särskiljas från andra tjänster eller varor i det avseendet att den inte får vara utbytbar mot dem mer än i ringa utsträckning och endast får vara utsatt för knappt märkbar konkurrens från dem. Härvid skall graden av utbytbarhet mellan varorna eller tjänsterna bedömas i förhållande till deras objektiva egenskaper och med hänsyn till strukturen på efterfrågan, utbudet på marknaden och konkurrensvillkoren (förstainstansrättens dom av den 21 oktober 1997 i mål T-229/94, Deutsche

Bahn mot kommissionen, REG 1997, s. II-1689, punkt 54, och där angiven rättspraxis).

- 58 I förevarande fall erinrar rätten om att det omtvistade stödet, såsom framgår av artikel 1 i det omtvistade beslutet, beviljades CELF för hantering av små beställningar av böcker på franska. Kommissionen förklarade under förhandlingen att syftet med det omtvistade stödet var att kompensera en del av kostnaderna för att sköta små beställningar av sådana böcker, så att CELF inte skulle fakturera sina kunder för hela denna kostnad.
- 59 Rätten skall således undersöka huruvida tjänster avseende export av böcker på franska i allmänhet och tjänster avseende exportförmedling är utbytbara vad beträffar hanteringen av beställningar som är värda mindre än 500 FRF.
- 60 Att dessa tjänster skulle vara utbytbara motsägs av själva skälet till stödet i fråga. Enligt punkt VI första stycket i skälen i det omtvistade beslutet gör exportstödet det möjligt för CELF att ”tillgodose de order som av förlagen eller deras distributörer betraktas som olönsamma på grund av transportkostnadernas storlek i förhållande till beställningarnas totala värde”. I punkt VI tredje stycket i skälen i det omtvistade beslutet tilläggs följande: ”Bland de olika aktörerna inom bokdistributionssektorn är det [dessa] ombud, som endast är i kontakt med detaljister eller organisationer och inte med slutkunder,... som tillgodoser de beställningar som av förlagen eller deras distributörer betraktas som alltför dyra att hantera.”
- 61 Dessutom framhöll den franska regeringen själv att ”stödmekanismen inte under några förhållanden kan påverka verksamheten hos de förlag som själva ombesörjer distributionen av sina verk eller hos de traditionella distributörerna. Dels hanterar dessa operatörer aldrig de beställningar som berörs av stödet eftersom de anser att deras volym är otillräcklig, dels gynnas de indirekt av stödet

eftersom det är hos dem som CELF köper in sina böcker. Stödet kan alltså endast eventuellt påverka konkurrensen hos de operatörer som agerar som exportombud (punkt VIII femte stycket i skälen i det omtvistade beslutet). Regeringen tillade följande: "De beställningar vars hantering skall underlättas genom stödet ingår inte i den normala marknaden, även om det finns operatörer som ibland accepterar dem" (punkt VIII sjätte stycket i skälen i det omtvistade beslutet).

- 62 Slutligen medgav kommissionen vid förhandlingen att förlagen och distributörerna visserligen kan ta emot beställningar värda mindre än 500 FRF, men endast mot ett sådant pristillägg att beställningarna blir för dyra för kunderna.
- 63 Eftersom förlagen och distributörerna inte tar emot små beställningar utan att göra ett sådant pristillägg är ombudets tjänst en annorlunda tjänst som svarar mot andra behov. Med hänsyn till extrakostnaden räcker nämligen inte den omständigheten att förlagen och distributörerna teoretiskt sett tar emot beställningar värda mindre än 500 FRF för att visa att deras tjänster och ombudens tjänster är utbytbara. Den marknad på vilken verkningarna av det omtvistade stödet skall bedömas kan inte omfatta även sådana ekonomiska aktörer som inte faktiskt verkar på nämnda marknad. Referensmarknaden skall således vara marknaden för exportförmedling, eftersom det i praktiken endast är ombuden som berörs av hanteringen av beställningar som är värda mindre än 500 FRF, då denna marknad är åtskild från marknaden för export av böcker på franska i allmänhet.
- 64 Den omständigheten att förlagen och distributörerna endast tar emot sådana beställningar mot ett pristillägg visar dessutom att de själva behandlar de beställningarna annorlunda än sin allmänna verksamhet avseende distribution och export av böcker på franska. Sådan annorlunda behandling är en omständighet som talar för att det finns en särskild marknad.

- 65 Vad beträffar kommissionens påstående att den inte hade exakta upplysningar som gjorde det möjligt för den att avgränsa den relevanta marknaden som marknaden för exportförmedling, konstaterar rätten att institutionen återopade samma problem i målet SIDE. Såsom framgår av punkt 70 i den domen hävdade kommissionen att det ålåg sökanden att fastställa att det fanns en särskild delmarknad för exportförmedling och framförde argumentet att kommissionen endast var skyldig att vidta en ingående undersökning av villkoren på marknaden då den hade fått detaljerade upplysningar under det administrativa förfarandet.
- 66 Förstainstansrätten tillbakavisade denna argumentation och uppgav i punkt 71 i domen i målet SIDE att "[k]ommissionens argumentation [innebar] att det krävs att konkurrenterna till de företag som erhållit statligt stöd vilket inte anmäls delger den upplysningar som de i de flesta fall inte har tillgång till och som de endast med kommissionens hjälp kan erhålla av de medlemsstater som beviljat dessa stöd".
- 67 I förevarande fall motiverade kommissionen endast sitt val av referensmarknad genom att upprepa den franska regeringens påståenden. Sålunda skriver kommissionen i punkt x tjugonde stycket i skälen i det omtvistade beslutet att "den franska regeringen [tvivlar] på att det är möjligt att definiera en särskild marknad för exportförmedling av franskspråkiga böcker, förutom rent teoretiskt". I punkt x tjugosjätte stycket i skälen i beslutet tillade kommissionen följande: "De franska myndigheterna bedömer alltså att det är omöjligt att tillhandahålla uppgifter som enbart berör en eventuell exportförmedlingsmarknad i egentlig mening." Kommissionen gjorde bedömningen att "[ä]ven om man intervjuade varje operatör som säger sig bedriva den ifrågavarande verksamheten enskilt, så är det föga troligt att alla har en bokföring som är tillräckligt detaljerad för att denna verksamhet skall kunna betraktas isolerat". Slutligen konstaterade kommissionen i punkt x tjugosjunde stycket i skälen i det omtvistade beslutet att de franska myndigheterna endast hade kunnat ge

kommissionen exportomsättningen för de franska operatörer som man vet hanterar den typ av beställningar som vanligtvis kommer ombuden till del.

- 68 Dessa utdrag visar att kommissionen inte ens försökte kontrollera om det gick att skaffa relevant information för att skilja marknaden för exportförmedling från marknaden för export av böcker på franska i allmänhet. Såsom framgår av punkt X femtonde, tjugosjunde och tjugotonde styckena i skälen i det omtvistade beslutet är antalet aktörer som ägnar sig åt exportförmedling emellertid känt.
- 69 Under förhandlingen besvarade kommissionen inte heller förstainstansrättens fråga avseende huruvida kommissionen hade anmodat sökanden och övriga aktörer att inkomma med upplysningar som skulle göra det möjligt att skilja deras omsättning avseende exportförmedling från deras omsättning avseende övrig verksamhet.
- 70 Det framgår dock av sökandens faktureringar i egenskap av ombud från den 1 april 1999 till den 31 mars 2000 att det är fullt möjligt att skilja mellan dessa omsättningar. Dessutom har sådan åtskillnad gjorts i punkt VI trettonde stycket i skälen (fotnot på sidan 4) i det omtvistade beslutet avseende CELF:s omsättning.
- 71 Kommissionen borde således ha undersökt verkningarna av stödet i fråga på konkurrensen och handelsvillkoren för övriga aktörer som utövar samma verksamhet som den som stödet har beviljats för, i förevarande fall hanteringen av små beställningar av böcker på franska. Genom att välja marknaden för export av böcker på franska i allmänhet som referensmarknad kunde kommissionen inte bedöma stödets verkliga inverkan på konkurrensen. Kommissionen

gjorde således en uppenbart oriktig bedömning med avseende på definitionen av marknaden.

- 72 Av det anförda följer att det saknas skäl att undersöka uppgifterna om CELF:s konkurrenter. Om definitionen av marknaden betraktas som felaktig måste nämligen även CELF:s del av den berörda marknaden räknas om.
- 73 Talan om ogiltigförklaring av artikel 1 sista meningen i det omtvistade beslutet skall således bifallas på den fjärde grundens första del avseende definitionen av marknaden. Det saknas sålunda skäl att pröva sökandens övriga grunder och argument.

### Rättegångskostnader

- 74 Enligt artikel 87.2 i förstainstansrättens rättegångsregler skall tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Sökanden har yrkat att svaranden skall förpliktas att bära sin rättegångskostnad och ersätta sökandens rättegångskostnad. Eftersom svaranden har tappat målet, skall sökandens yrkande bifallas.
- 75 Republiken Frankrike, som är intervenient i målet, skall bära sin rättegångskostnad i enlighet med artikel 87.4 första stycket i rättegångsreglerna.

På dessa grunder beslutar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN (fjärde avdelningen i utökad sammansättning)

följande dom:

- 1) Artikel 1 sista meningen i kommissionens beslut 1999/133/EG av den 10 juni 1998 om statligt stöd till förmån för Coopérative d'exportation du livre français (CELF) ogiltigförklaras.
- 2) Svaranden skall bära sin rättegångskostnad och ersätta sökandens rättegångskostnad.
- 3) Republiken Frankrike skall bära sin rättegångskostnad.

Mengozzi

García-Valdecasas

Tiili

Moura Ramos

Cooke

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 28 februari 2002.

H. Jung

P. Mengozzi

Justitiesekreterare

Ordförande